

การสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ
กรณีศึกษา นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Creating Citizenship as a Quality Organization Case of Students at Faculty of
Management Science Bansomdejchaopraya Rajabhat University

วศยา หวังพลายเจริญสุข^{1*} พัทธ์ ศิริวงศ์² และไชนิล สมบูรณ์¹
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา¹
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร²

1061 ซอยอิสรภาพ 15 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
WassayaWangplaicharoensuk^{*}, PhitakSiriwong and Sainil Somboon
Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Faculty of Management Science, SilpaKorn University, Thailand
1061, Soi 15, Itsaraphab Rd., Hiran Ruchi, Bangkok 10600
Email : bassa_1988@hotmail.com^{*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความเป็นพลเมือง และ 2) แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานรากด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสโมสรนักศึกษา และนักศึกษา จำนวน 35 คนผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา จำแนกได้ 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นพลเมืองที่มีต่อตนเอง ความเป็นพลเมืองที่มีต่อผู้อื่น ความเป็นพลเมืองที่มีต่อสังคม และความเป็นพลเมืองที่มีต่อประเทศชาติ และ 2) แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพของนักศึกษา พบว่า ประกอบไปด้วย กระบวนการที่สำคัญ 5 กระบวนการ คือ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร การมีนโยบาย กฎ และระเบียบที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง การมีคณะกรรมการ หน่วยงาน หรือบุคลากรดูแลงานด้านการสร้างความเป็นพลเมือง การดำเนินงานจัดกิจกรรมสร้างความเป็นพลเมืองและการใช้แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักศึกษาในการจัดกิจกรรมแก่องค์กรต่อไป

คำสำคัญ : ความเป็นพลเมือง การสร้างความเป็นพลเมือง องค์กรคุณภาพ

Abstract

The purpose of this research were to 1) citizenship and 2) the guidelines for creating citizenship as a quality organization Case of students at Faculty of Management Science,

Bansomdejchaopraya Rajabhat University. This research is qualitative research by grounded theory approach which consisted of in-depth interviews. The key informants were 35 include corporate executive, student union, and students in Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University. The results of this study found that 1) citizenship of student Involved 4 factors: citizenship with oneself, citizenship with others, citizenship with society, and citizenship for the nation. And 2) the guidelines for creating citizenship as a quality organization Case of Students. Which was comprised of 5 key processes: Received support from the top management of the organization, there are policies, rules and regulations that are conducive to enhancing citizenship, have a committee, department, or personnel responsible for creating citizenship, operations and citizenship activities, and using questionnaires to inquire about opinions and needs of students in organizing activities for the organization.

Keywords : Citizenship, Creating citizenship, Quality organization

บทนำ

ความเป็นพลเมืองในประเทศไทยเริ่มเข้ามามีบทบาท และสำคัญมากขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต สามารถสังเกตได้จากการที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาค้นให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี มีรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาค้นทุกช่วงวัยอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 4) จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่ได้กล่าวในข้างต้นนั้น แผนดังกล่าวได้มุ่งพัฒนาค้นเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาให้คนมีความเป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ความเข้าใจ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และในความเป็นพลเมืองที่ดีนั้น จะไม่ได้หมายถึงแต่การเป็นพลเมืองดีของประเทศที่ตนอาศัยอยู่เท่านั้น แต่ควรมุ่งพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองดีของโลกด้วย (นภาพร แสงนิล, 2561: 2) จะเห็นได้ว่าคุณค่าของความเป็นพลเมืองนั้น เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยนำพาประเทศให้อยู่รอด และเกิดการพัฒนาดังแต่รากฐานของสังคม เด็กและเยาวชนจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากระบวนการ ทักษะการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป (กันทรกรกร จรัสมาธูสร, 2560: 1)

การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทย เริ่มจากการพัฒนากฎหมายนโยบาย แผนการศึกษา และหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และเป็นพลเมืองโลกที่ดี (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2560: 102) ในการจัดการการศึกษาเพื่อ

สร้างความเป็นพลเมืองนั้น สามารถปลูกฝังผ่านการศึกษาได้ใน 2 รูปแบบ ประการแรก คือ แบบทางการ หรือที่เรียกว่าการศึกษาในระบบ และประการที่สอง การศึกษานอกระบบ ผ่านการเรียนรู้จากกระบวนการทางการเมือง สังคม ครอบครัว รวมถึงสื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม หากเราจะกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เราคงต้องเริ่มพิจารณาจากสถาบันการศึกษาเป็นสำคัญ เนื่องจากเยาวชนในประเทศต้องเข้ารับการศึกษานอกระบบการศึกษาต่าง ๆ ของประเทศ ดังนั้น การสถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเยาวชน เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสำหรับสังคมประชาธิปไตย โดยการศึกษาในสถาบันการศึกษานั้น หมายรวมถึงการจัดกิจกรรมการศึกษาภายในสถาบันการศึกษาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น กระบวนการเรียนการสอน แบบเรียน ตลอดจนกิจกรรมของนักศึกษา และวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษาเอง (กรวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ, 2557: 2)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา และเพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์และเป็นตัวอย่างในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับการพัฒนาเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเท่าทัน มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมเพียงพอ ก้าวทันกับสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยความตระหนักและร่วมรับผิดชอบผลกระทบทั้งในระดับบุคคล ท้องถิ่น ประเทศชาติ และระดับโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดความเป็นพลเมือง

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นคำที่เริ่มใช้กันมากขึ้นในช่วง 2 ทศวรรษ ที่ผ่านมา จากการที่ประชาชนในสังคมได้รวมตัวกันเข้าร่วม ขับเคลื่อน และกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งถือเป็นอำนาจทางการเมืองที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐ จนนำไปสู่การขยายตัวทางการเมืองของพลเมืองในมิติต่าง ๆ โดยไม่ต้องพึ่งพิงอำนาจจากรัฐ (ทิพย์พพร ดันติสุนทร, 2555) นอกจากนี้ กันทรกร จรัสมาธูสร (2560: 7) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับ ความเป็นพลเมือง ว่าเป็นการที่บุคคลมีคุณลักษณะประจำตัวที่เหมาะสมตามสิทธิ หน้าที่

กฎหมาย จารีตประเพณีที่สังคมกำหนดไว้ และหากบุคคลนั้นสามารถปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย จารีตประเพณี มีความรับผิดชอบต่อชุมชนภายใต้ความรู้สึกภายในที่เกิดขึ้นกับบุคคล สรุปได้ว่าบุคคลนั้นมี จิตสำนึกความเป็นพลเมือง จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความเป็นพลเมืองถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นกลไก สำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการปลูกฝังเด็ก เยาวชน และประชาชน นับตั้งแต่เกิดจนตาย ให้เรื่องของความเป็นพลเมือง เรื่องของสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อ มีจิตสำนึก เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การมีส่วนร่วม มีทักษะ การคิดวิเคราะห์ และมีพฤติกรรมที่พึง ประสงค์ในการดำรงตนในวิถีประชาธิปไตย (พิณสุตา สิริธรรงค์, 2560: 104) นอกจากนี้ สุภรณ์ สมอนา (2558: 8) ยังได้กล่าวถึงการพิจารณาความเป็นพลเมือง ว่าความเป็นพลเมืองนั้น จะพิจารณาจากมิติบทบาท สิทธิและ หน้าที่ของพลเมือง คือ มองว่าพลเมืองมีสิทธิและเคารพสิทธิอย่างไร และมีความรับผิดชอบต่อ (บทบาท) ต่อสังคม ที่จะต้องแสดงออก (หน้าที่) อย่างไร ซึ่ง ผู้วิจัยจะนำเอาประเด็นศึกษาจากส่วนนี้ไปใช้ในการกำหนดกรอบใน การศึกษาความเป็นพลเมือง รวมถึงใช้ในการพัฒนาแนวทางการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองต่อไป

2. แนวคิดองค์การคุณภาพ

“คุณภาพ” เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนา แม้ว่าความเข้าใจหรือการรับรู้เกี่ยวกับ “คุณภาพ” ของมนุษย์แต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน และมีบริบทความหมายที่เลื่อนไหลเปลี่ยนผันไปตามสภาพเศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม ชุมชน และสังคมที่แต่ละปัจเจกดำรงอยู่ อย่างไรก็ตาม มนุษย์มักใช้คำว่า “คุณภาพ” ใน ความหมายที่ผูกโยงเชื่อมร้อยกับความสมบูรณ์แบบ ความงาม ความดี ความพึงพอใจ รวมถึงแรงขับเคลื่อนความ ปรารถนาในการเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ ที่ดีที่สุดของมนุษย์เสมอ อาทิ ชีวิตที่มีคุณภาพ งานที่มีคุณภาพ สินค้าที่มี คุณภาพ องค์กรที่มีคุณภาพ และสังคมที่มีคุณภาพ (สิริวิทย์ อัสโร, 2557: 15)สอดคล้องกับแนวคิดของ อัดัม (Adams, 1993 อ้างถึงใน UNICEFF, 2000: 4) ที่กล่าวว่า คำที่มักใช้ในความหมายเดียวกับคุณภาพ ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเสมอภาค ถึงแม้คำเหล่านี้จะแตกต่างกัน แต่ประกอบกันเป็นมิติพื้นฐาน ของสิ่งที่มีคุณภาพ และหากกล่าวถึงองค์การคุณภาพ หลักการบริหารคุณภาพ (Total Quality Management: TQM) มักถูกนำมาพิจารณาเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพภายในองค์กร (เอกวิธนา ธาตรีดิเรก , 2548: 10) การจัดการคุณภาพแบบองค์รวมถือเป็นการผสมผสานหลักการ แนวคิด เทคนิคและกระบวนการ ปฏิบัติ โดยส่งเสริมให้เกิดการมุ่งเน้นลูกค้า การเปลี่ยนแปลง เพื่อบรรลุคุณภาพในระดับสากล ปัจจุบันการ จัดการคุณภาพแบบองค์รวมยังไม่มีรูปแบบตายตัว และถือเป็นศาสตร์ที่ยังต้องศึกษาวิจัยกันต่อไป (Dahlggaard et al., 1998)

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ซึ่งมีฐานความคิดเพื่อต้องการศึกษาการให้ความหมาย และแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมือง ของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการค้นแบบ การตีความ (Interpretivism) โดยการตีความข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจทางสังคมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่

ผู้วิจัยเลือกมาศึกษา และกระบวนการค้นแบบการสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบในการสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่นักศึกษา ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ สัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) การสังเกต (Observation) และการศึกษาจากเอกสาร (Data Analysis) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมให้แก่ นักศึกษา สโมสรนักศึกษา (ตัวแทนองค์กรนักศึกษา) และนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งจะเป็นตัวแทนที่ดีกับโจทย์วิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ซ้ำหลายครั้ง จนกระทั่งถึงจุดอิ่มตัวจนข้อมูลซ้ำที่ให้ได้เช่นเดิม โดยมีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 35 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประกอบไปด้วย

1. **ตัวผู้วิจัย** เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน ซึ่งตัวผู้วิจัยต้องมีความไวต่อทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเตรียมตัวในส่วนของคุณรู้ต่าง ๆ ด้วยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมือง และจัดเตรียมแนวคำถามในการวิจัย (Research Guideline)

2. **แนวคำถามในการวิจัย (Research Guideline)** ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open – Ended question) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จำนวน 21 ข้อ ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal conversational Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้มีความยืดหยุ่นของการตอบคำถามได้อย่างอิสระ แต่สามารถตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาได้ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ มี 4 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานขององค์กร 2) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษา และ 4) ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

3. **เครื่องมือและอุปกรณ์บันทึกข้อมูล** ได้แก่ สมุดบันทึก ปากกา ใช้ในการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เครื่องบันทึกเสียง ใช้ในการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึง เดือน เมษายน พ.ศ. 2563 และได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี ดังนี้

1. **การศึกษาจากเอกสาร** เพื่อเตรียมตัวทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเก็บข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากหลายแหล่ง

2. **การศึกษาจากภาคสนาม** ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 35 คน เพื่อนำข้อมูลไปสร้างทฤษฎีฐานราก โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็น 3 กลุ่ม คือ

2.1 **ผู้บริหารองค์กร** เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานกิจการนักศึกษา ได้แก่ รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและการสื่อสารองค์กร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 1 คน

2.2 สโมสรนักศึกษา (ตัวแทนองค์กรนักศึกษา) ได้แก่ นายกสโมสรนักศึกษา รองนายกสโมสรนักศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 3 คน

2.3 กลุ่มตัวแทนนักศึกษา ได้แก่ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 31 คน

3. การศึกษาด้วยวิธีการสังเกต คือ การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ด้วยวิธีการสังเกตผู้เข้าร่วมกิจกรรมและสภาพแวดล้อมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร

ตารางที่ 1 สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ชื่อเครื่องมือในแบบสัมภาษณ์
- ผู้บริหารองค์กร / สโมสรนักศึกษา	- ข้อมูลพื้นฐานขององค์กร / ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษา
- นักศึกษา	- ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ / ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเริ่มจากการถอดเสียงบันทึกจากการสัมภาษณ์ออกมาในรูปข้อความ โดยบันทึกลงไฟล์คอมพิวเตอร์แบบคำต่อคำ (Verbatim) ผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้เห็นภาพคร่าว ๆ จากนั้นนำข้อมูลเข้าสู่ขั้นตอน 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Strauss and Corbin (1998) ดังนี้ 1) การเปิดรหัส (Open Coding) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาที่มีอยู่เป็นจำนวนมากมาแยกเป็นหมวดหมู่ และหมวดย่อย 2) การหาแก่นของรหัส (Axial Coding) เป็นการกำหนดหมวดหลักจากข้อมูลที่ได้ พร้อมกับพิจารณาความสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล ซึ่งต้องใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ 3) การเลือกรหัส (Selective Coding) เป็นการจัดหมวดหมู่ที่ได้สร้างขึ้นมาอธิบายปรากฏการณ์และ 4) การสร้างทฤษฎี (Theory Generation) นำเสนอทฤษฎีในรูปข้อความ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นข้อสรุปทางทฤษฎี (Theoretical generalization) ในที่สุด

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Graneheim, 2004) ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ผู้วิจัยตรวจสอบแหล่งข้อมูลโดยการใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งภายใต้วิธีการเดียวกันด้วยการสัมภาษณ์ จากคนต่างกลุ่ม เช่นผู้บริหาร สโมสรนักศึกษา และนักศึกษา 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการศึกษาเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วบันทึกข้อมูลด้วยความคิดเห็นที่ตรงกัน จากนั้น ผู้วิจัยนำมาจัดทำข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีต่อไป

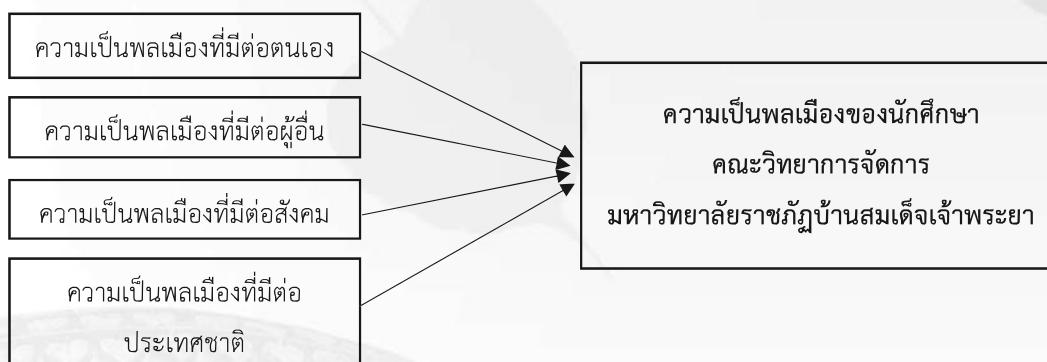

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ กรณีศึกษา นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

การศึกษาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยานั้น มาจากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผ่านฐานความรู้เดิม ส่งผลให้ความเป็นพลเมืองของนักศึกษามีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานรากสามารถสรุปความเป็นพลเมืองของนักศึกษาฯ ได้ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1.1 ด้านความเป็นพลเมืองที่มีต่อตนเอง จากการศึกษ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มักกล่าวเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองว่าเป็นการพึ่งพาตนเอง ไม่เป็นภาระของสังคม สามารถรับผิดชอบสิ่งที่ตนเองกระทำ ได้ มองว่าการกระทำของตนมีผลต่อสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบ ร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง ใช้สิทธิเสรีภาพมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อตามกฎหมายที่พึงปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง การใช้สิทธิของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการออกสิทธิ ออกเสียงในการปฏิบัติงานหรือในองค์กรที่ตนดำรงอยู่ การเลือกตั้ง การเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร การบวชในเพศชาย และการปฏิบัติตนโดยไม่ขัดกับกฎหมายและศีลธรรมอันดีตามหลักศาสนาที่นับถือ

1.2 ด้านความเป็นพลเมืองที่มีต่อผู้อื่น จากการศึกษ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวถึง ความเป็นพลเมือง ว่าเป็นการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจิตสำนึกสาธารณะ ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม รวมไปถึงการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาคเท่าเทียม ไม่เอาตนเองเป็นใหญ่ เคารพสิทธิของกันและกัน ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่าง และความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 ด้านความเป็นพลเมืองที่มีต่อสังคม จากการศึกษ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในอีกมุมมองหนึ่งว่า เป็นการตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เคารพความเป็นส่วนรวม ใช้

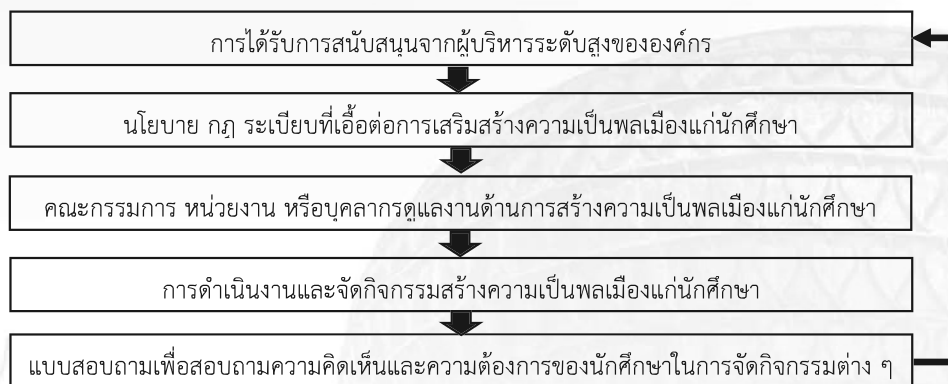

สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล ไม่เห็นแก่ตัวเองยึดถือผลประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก รวมไปถึงการไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน

1.4 ด้านความเป็นพลเมืองที่มีต่อประเทศชาติ จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ตระหนักเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีต่อประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเคารพกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม เป็นผู้ที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้หลักเหตุและผลในการตัดสินใจ ยอมรับมติของเสียงส่วนใหญ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีส่วนร่วมทางการเมือง และรวมไปถึงปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการดำเนินชีวิต แม้ไม่มีบทลงโทษใด ๆ ก็ตาม

2. แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ ของนักศึกษาคณะวิทยาการ จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองขององค์กรเปรียบเสมือนวิธีการปฏิบัติที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมตามอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยที่ได้หล่อหลอมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรตัวแทนองค์กรนักศึกษาและนักศึกษานักศึกษา ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทำให้ทราบถึงแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาว่า มีแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมืองให้นักศึกษาอย่างไร โดยนำเสนอผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ ของนักศึกษาคณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2.1 การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักศึกษา สิ่งแรกที่สำคัญคือ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กร จากการศึกษาพบว่า คณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญด้านกิจการนักศึกษา และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดัน ริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรมด้านการสร้างความเป็นพลเมืองแก่องค์กร โดยทุกกิจกรรมที่คณะ และนายกสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาการการจัดการจัดทำขึ้นแก่นักศึกษานั้น จะต้องผ่านรองคณบดี ฝ่ายกิจการนักศึกษาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคน เวลา และสถานที่ รวมถึงการกำกับ ติดตาม ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำอย่างใกล้ชิด และร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ไปกับสโมสรฯ

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากสโมสรนักศึกษา พบว่า รองกิจการฯ จะคอยติดตาม กำกับดูแลในทุกกิจกรรมที่สโมสรฯ จัดขึ้น และมีการประชุมแผนงานเพื่อสรุปการดำเนินงานกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อนำผลการปฏิบัติงาน รวมถึงข้อผิดพลาดในการจัดงานไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น อีกทั้งในบางกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมใหญ่ ๆ เช่น กีฬาสานสัมพันธ์คณะวิทยาการจัดการ ก็จะมีรุ่นพี่มาคอยให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลการดำเนินงานของทางสโมสรอย่างไม่ลืมหูลืมตา

2.2 นโยบาย กฎ และระเบียบที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษา จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีปรัชญามหาวิทยาลัย คือ “มุ่งสร้างมหาวิทยาลัยคุณภาพได้มาตรฐานสากล” และปรัชญาการผลิตบัณฑิตตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย คือ “มีจิตสาธารณะ ทักษะสื่อสารดี มีความเป็นไทย” จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า คณะฯ และมหาวิทยาลัยมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งผลิตบัณฑิตสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยทางมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้ คณะฯ แต่ละคณะ ออกนโยบาย กฎ และระเบียบ แก่นักศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมุ่งสู่มาตรฐานบัณฑิตของมหาวิทยาลัย และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารองค์กร พบว่า คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีการกำหนดกิจกรรมที่นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบก่อนสำเร็จการศึกษา ในแต่ละชั้นปี กล่าวคือ นักศึกษาทุกคนในคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบตามที่คณะฯ กำหนดก่อนสำเร็จการศึกษา โดยมีการแบ่งกิจกรรมต่าง ๆ ดังภาพที่ 2

กิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มบส.						
ประเภทกิจกรรม	รหัส 59 (รวม 32 กิจกรรม)	รหัส 60 (รวม 36 กิจกรรม)	รหัส 61 (รวม 36 กิจกรรม)	รหัส 62 (รวม 32 กิจกรรม)		
มหาวิทยาลัย	• ประชุมนิเทศรวม	• ประชุมนิเทศรวม	• ประชุมนิเทศรวม	• ประชุมนิเทศรวม	1	1
	• รับสถาปนาราชภัฏ	• รับสถาปนาราชภัฏ	• รับสถาปนาราชภัฏ	• รับสถาปนาราชภัฏ	1	1
	• รับพิจารณา	• รับพิจารณา	• รับพิจารณา	• รับพิจารณา	1	1
	• ชมรม/ชุมนุม	• ชมรม/ชุมนุม	• ชมรม/ชุมนุม	• ชมรม/ชุมนุม	2	2
	• จิตสาธารณะ	• จิตสาธารณะ	• จิตสาธารณะ	• จิตสาธารณะ	2	3
	• อบรมทักษะชีวิต ชั้นปีที่ 2	• อบรมทักษะชีวิต ชั้นปีที่ 2	• อบรมทักษะชีวิต ชั้นปีที่ 2	• อบรมทักษะชีวิต ชั้นปีที่ 2	1	1
	• อบรมทักษะชีวิตสู่บัณฑิต	• อบรมทักษะชีวิต ชั้นปีที่ 3	• อบรมทักษะชีวิต ชั้นปีที่ 3	• อบรมทักษะชีวิต ชั้นปีที่ 3	1	1
คณะฯ		• อบรมคุณธรรมจริยธรรม		• ศึกษาแหล่งเรียนรู้ กุฏธนา	1	1
	เลือก	• กิจกรรมเลือก (มหาวิทยาลัย) 6	• กิจกรรมเลือก (มหาวิทยาลัย) 10	• กิจกรรมเลือก (มหาวิทยาลัย) 10	• กิจกรรมเลือก (มหาวิทยาลัย) 9	
คณะฯ	บ่งคับ	• ประชุมนิเทศคณะ	• ประชุมนิเทศคณะ	• ประชุมนิเทศคณะ	1	1
		• กิจกรรมบังคับของคณะ	• กิจกรรมบังคับของคณะ	• กิจกรรมบังคับของคณะ	5	7
	เลือก	• กิจกรรมเลือก (คณะ) 10	• กิจกรรมเลือก (คณะ) 10	• กิจกรรมเลือก (คณะ) 10	• กิจกรรมเลือก (คณะ) 3	

ภาพที่ 3 กิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ที่มา: คณะวิทยาการจัดการ มรภ.บ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2563)

1) กิจกรรมบังคับ (มหาวิทยาลัย) กิจกรรมหลักของมหาวิทยาลัย ที่นักศึกษาทุกคนจะต้องเข้า รวมไปถึง การอบรมทักษะชีวิต การอบรมคุณธรรมจริยธรรม และการร่วมกิจกรรมจิตอาสาที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น

2) กิจกรรมเลือก (มหาวิทยาลัย) เป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยเปิดให้นักศึกษาได้เข้าร่วม ไม่ว่าจะเป็น การอบรมทักษะภาษาอังกฤษ การอบรมความเป็นผู้ประกอบการ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ มหาวิทยาลัยจะ ดำเนินการจัดกิจกรรม และนักศึกษา สามารถเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ตามความต้องการ

3) กิจกรรมบังคับ (คณะ) เป็นกิจกรรมหลักที่ นักศึกษาทุกคนในคณะวิทยาการจัดการจะต้องเข้าร่วม เช่น กีฬาสานสัมพันธ์คณะวิทยาการจัดการ เลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษาฯ กิจกรรมไหว้ครู เป็นต้น

4) กิจกรรมเลือก (คณะ) เป็นกิจกรรม การอบรมต่าง ๆ ที่คณะจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้แก่นักศึกษาในคณะ โดยนักศึกษา สามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความต้องการของตนเอง

กิจกรรมเหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาทุกคน จะต้องเข้าร่วมก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งถือเป็น กฎระเบียบที่ปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน โดยนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองต้องการ และเมื่อเข้าร่วมเสร็จสิ้น นักศึกษาจะได้รับสลิปเพื่อนำไปกรอกเข้าระบบกิจกรรมของตนเอง โดยสลิปนั้นเรียกว่า “ซีเรียว คีย์” การที่ คณะฯ และมหาวิทยาลัยได้มีการกำหนด กฎ ระเบียบที่ชัดเจนในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษานั้น ถือเป็น สิ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษา

2.3 คณะกรรมการ หน่วยงาน หรือบุคลากรดูแลงานด้านการสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษาจาก การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร และตัวแทนสโมสรนักศึกษาฯ พบว่า ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะ วิทยาการจัดการนั้นจะมีคณะดำเนินงานเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษา ซึ่งก็คือ รองคณบดีฝ่ายกิจการ นักศึกษาฯ และทีมสโมสรนักศึกษาฯ ที่เป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดกิจกรรม โดยในบางกิจกรรมก็จะมี อาจารย์และเจ้าหน้าที่ในคณะฯ เข้ามาช่วยเหลือตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้ จากการสัมภาษณ์ยังพบอีกว่าในบางโครงการหรือบางกิจกรรม บุคลากรอาจไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาที่ เข้าร่วม อาทิเช่น ค่ายสร้างเครือข่ายผู้นำ กีฬาสานสัมพันธ์คณะวิทยาการจัดการ กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรม ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมากเพื่อดูแลนักศึกษา ซึ่งจำนวนทีมสโมสรนักศึกษาฯ อาจไม่เพียงพอต่อการ ดำเนินงาน ดังนั้นทางทีมคณะดำเนินงานจึงได้มีการหาแนวทางการแก้ไขโดยการเปิดรับสมัคร “จิตอาสา” เพื่อ ช่วยการดำเนินงานให้ผ่านไปได้อย่างดี เช่น เปิดรับจิตอาสาจัดสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม รวมไปถึงการช่วย ดูแลความเรียบร้อยในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จิตอาสาเหล่านี้จะต้องผ่านการลงทะเบียนตามขั้นตอนของ ระบบการรับสมัครและผ่านการคัดเลือกเพื่อช่วยงานในแต่ละกิจกรรม หลักการในการคัดเลือกจะเปลี่ยนแปลง ไปตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรมเช่น ค่ายสร้างเครือข่ายผู้นำ จะต้องการคนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรม ดังกล่าวมาก่อน หรือเป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำ และอยู่ในชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป เป็นต้น โดยผู้ที่ได้รับการคัดเลือก เมื่อปฏิบัติงานเสร็จสิ้นในแต่ละภารกิจจะได้รับซีเรียวคีย์กิจกรรมเป็นการตอบแทน

2.4 การดำเนินงานและจัดกิจกรรมสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษา จากการศึกษาการดำเนินงาน และจัดกิจกรรมสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษาฯ นั้น ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ และสังเกตโดยการเข้าร่วม กิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้น พบว่า องค์กรมีการจัดกิจกรรมและการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษาฯ ดังนี้

1) กิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ซึ่งมีกระบวนการหล่อหลอมโดยการสร้างจิตสำนึกและแก่นักศึกษา จากผลการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการจิตสาธารณะที่คณะและมหาวิทยาลัยจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีวินัย ความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละอดทน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ร่วมมือทำประโยชน์ต่อสังคม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม อีกทั้งยังมีโครงการที่ส่งเสริมความเป็นไทย สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพต่อผู้ใหญ่ ที่นักศึกษาทุกคน ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบของมหาวิทยาลัย

2) ทุนความประพฤติดี หรือสร้างชื่อเสียงและทำคุณประโยชน์แก่มหาวิทยาลัย คณะฯ และมหาวิทยาลัย มีการจัดสรรทุนให้สำหรับนักศึกษาที่มีความประพฤติดี ช่วยเหลือกิจกรรมมหาวิทยาลัย รวมไปถึงสร้างชื่อเสียงแก่มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีแก่สังคม

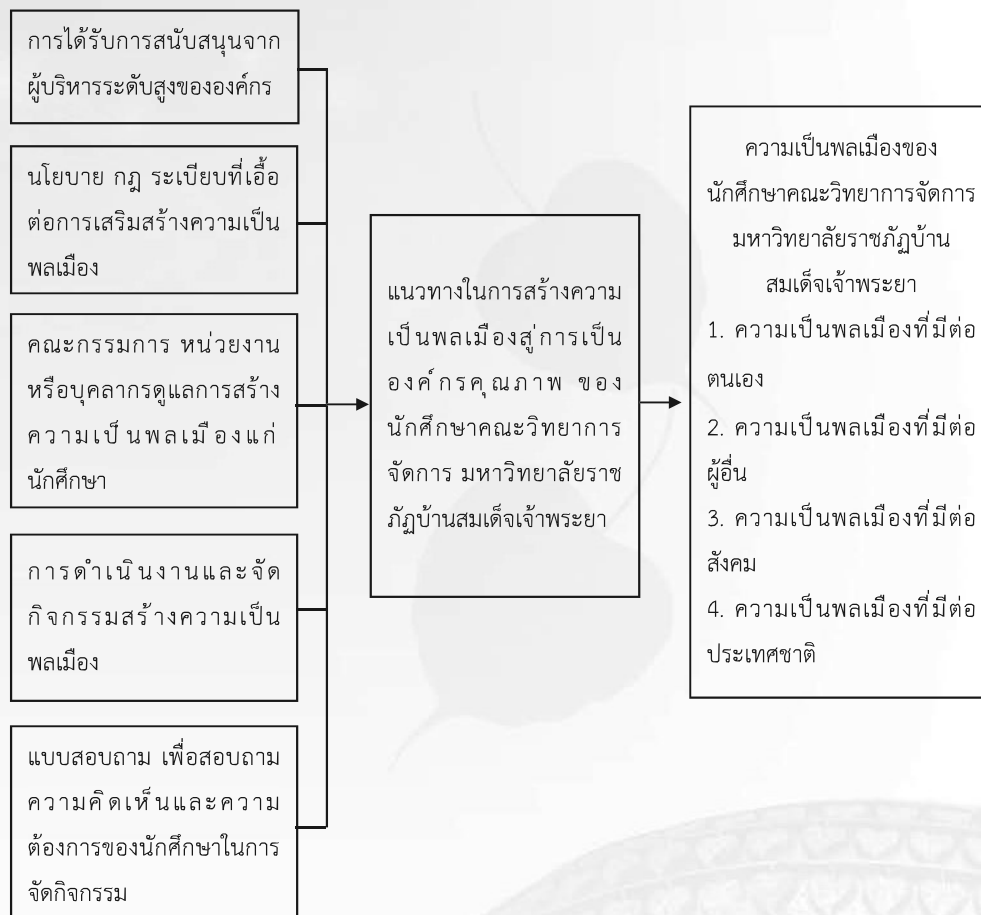
3) คะแนนความประพฤติ โดยกำหนดคะแนนความประพฤติของนักศึกษาทุกคนเป็น 100 คะแนน นักศึกษาที่แสดงพฤติกรรมและมีความประพฤติไม่เหมาะสมจะถูกตัดคะแนนความประพฤติ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

3.1) มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่อครูอาจารย์	30 – 50 คะแนน
3.2) ก่อการหรือเข้าร่วมทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย	30 – 50 คะแนน
3.3) เล่นการพนัน ดื่มสุรา สูบบุหรี่ และยาเสพติด	30 – 50 คะแนน
3.4) ลักทรัพย์ ทำลายทรัพย์สินของสถาบันหรือของผู้อื่น	10 – 30 คะแนน
3.5) แต่งกายผิดระเบียบของสถาบัน	5 – 20 คะแนน
3.6) ก่อความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ผู้อื่น	5 – 10 คะแนน

หมายเหตุ: แก้วคะแนนความประพฤติโดยการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ 4 ชั่วโมงต่อ 1 คะแนน

คะแนนความประพฤติ จะต้องไม่เกิน 100 คะแนน หากคะแนนเหลือน้อยกว่า 100 คะแนน นักศึกษาจะไม่สามารถยื่นเรื่องเพื่อสำเร็จการศึกษาได้ และไม่มีสิทธิขอทุนการศึกษาแบบให้เปล่า รวมถึงยกยดและกรอ ได้ และนอกจากนี้ยังมีบัตรบันทึกความดี สำหรับนักศึกษาที่ทำความดี ทำประโยชน์แก่สังคมก็จะได้คะแนนความประพฤติเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.5 แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักศึกษาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่า ทางคณะดำเนินงานจะมีแบบสอบถามที่ใช้เพื่อสอบถามความคิดเห็น และความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม รวมไปถึง การถามเกี่ยวกับกิจกรรมที่ต้องการให้จัดต่อไปทั้งนี้เพื่อนำความคิดเห็นดังกล่าวมาปรับปรุง พัฒนา และจัดกิจกรรมที่เหมาะสมตามความต้องการของนักศึกษา โดยกิจกรรมเหล่านี้ จะเปลี่ยนไปตามความต้องการของนักศึกษา ซึ่งต้องสอดคล้องกับนโยบายของคณะ และมหาวิทยาลัยเป็นหลัก

ภาพที่ 4 โมเดลสรุปการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ
กรณีศึกษา นักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

3. ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของการวิจัย มีดังนี้

3.1 กระบวนการ วิธีการ รวมไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นเพื่อให้นักศึกษาเป็นไปตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย มีผลต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษา อาจเพราะเป็นสิ่งที่ถูกหล่อหลอมให้กระทำ และปฏิบัติ และเป็นแรงกระตุ้นจากสถาบันที่ดำรงอยู่

3.2 สถาบันทางสังคม ได้แก่ โรงเรียน มหาวิทยาลัย และครอบครัว มีผลต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ดังนั้นหากสภาพแวดล้อมหรือลักษณะของสถาบันที่ดำรงอยู่เปลี่ยนแปลงไป ความเป็นพลเมืองก็จะถูกเปลี่ยนแปลงไปตามการหล่อหลอมของสถาบันด้วย

3.3 ความเป็นพลเมืองเกิดจากการกระตุ้นพฤติกรรมจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อม การเมืองการปกครอง นโยบายรัฐ กฎหมาย และจารีตประเพณี หากสังคมที่ดำรงอยู่มองว่าสิ่งไหนคือความ

เป็นพลเมือง เช่น หากมองว่าการปฏิบัติตามหน้าที่ การใช้สิทธิเลือกตั้ง การเกณฑ์ทหาร การบวช เป็นหน้าที่พลเมือง นักศึกษาก็จะเชื่อและมองว่านั่นคือความเป็นพลเมืองเช่นกัน

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

1. ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จากการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองของนักศึกษา โดยสามารถสรุปและอภิปรายผลความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ได้ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านความเป็นพลเมืองที่มีต่อตนเอง จากการศึกษาพบว่านักศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง ไม่ทำตัวเป็นภาระครอบครัวและสังคม รับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง การได้ใช้สิทธิในการออกสิทธิออกเสียงต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเพราะต่อไป ทั้งนี้อาจเพราะนักศึกษา เหล่านี้ เป็นวัยที่กำลังเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และด้วยบริบทของนักศึกษา ที่ทำให้ต้องพึ่งตนเอง เนื่องจากนักศึกษา ส่วนใหญ่มีทำงานและเรียนไปด้วย ทำให้ต้องรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว ประกอบกับนโยบายการพัฒนาบัณฑิตตามอัตลักษณ์ของคณะฯ ที่ได้มีการปลูกฝังและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การใช้สิทธิของนักศึกษา รวมไปถึงการรณรงค์ให้นักศึกษาได้ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตนได้รับ เช่น กิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษา กิจกรรมการปัจฉิมนิเทศ กิจกรรมค่ายสร้างเครือข่ายผู้นำ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ทางคณะจัดขึ้น เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่คณะ และมหาวิทยาลัยกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความเป็นพลเมืองของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560, 6) ที่ได้กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีการแสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจ ความคิดหรือเจตคติ และการปฏิบัติตนในทางที่พึงปรารถนาของตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ว่าเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อสังคม และมีความเคารพผู้อื่น ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขนอกจากนี้ในระบบการศึกษาตั้งแต่ประถมจนถึงมหาวิทยาลัยหลักสูตรต่าง ๆ ได้ปลูกฝังเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิ และหน้าที่ ของความเป็นพลเมือง โดยได้บรรจุวิชาที่ครอบคลุมความรู้สำคัญสำหรับพลเมือง ได้แก่ ความรู้พื้นฐานทางการเมืองการปกครอง ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญกับหลักสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคภายใต้กรอบกฎหมาย สถาบันการเมืองการปกครอง กระบวนการทางการเมือง รวมทั้งแบบเรียนที่นำเสนอคุณลักษณะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ 7 ประการ คือ การเคารพกฎหมายและกติกาสังคม เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต (กรวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ, 2557: 134 –

135) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภีร์ สมอนา (2558: 56) ที่ศึกษาพบว่า ความเป็นพลเมืองคือการปฏิบัติตามหน้าที่ รู้และเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง รู้ว่าตนเองเป็นใคร มีหน้าที่อะไร และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ละเมิดกฎหมาย ทั้งต่อกฎหมายของบ้านเมือง กฎกติกาของชุมชน รวมไปถึงจะต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น แต่ควรให้การเคารพและให้เกียรติผู้อื่น

1.2 ด้านความเป็นพลเมืองที่มีต่อผู้อื่น จากการศึกษาพบว่า เป็นลักษณะของความเคารพต่อผู้อื่น การมีน้ำใจให้แก่กัน รวมไปถึงความเสมอภาคเท่าเทียมในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ถือเป็นการเห็นคุณค่าเคารพความเป็นมนุษย์ ยอมรับความแตกต่างในความเชื่อ ประเพณีและความหลากหลายทางเชื้อชาติ และพหุวัฒนธรรม (นภาพร แสงนิล, 2561: 141) สอดคล้องกับการวิจัยของ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560: 43) ที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาในระดับปริญญาตรีมีความเคารพต่อผู้อื่นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบริบทของความเป็นไทย ที่มีการอบรมสั่งสอนให้เคารพผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข หากคนในสังคมเคารพการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน สังคมก็จะประกอบไปด้วยพลเมืองที่ดี ซึ่งนำไปสู่สังคมที่สงบสุขต่อไป

1.3 ด้านความเป็นพลเมืองที่มีต่อสังคม จากการศึกษาพบว่าความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คือ การตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การเคารพความเป็นส่วนรวม การทำประโยชน์ให้แก่สังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ และมองว่าหากคนในสังคมร่วมมือ ร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจต่อกัน สังคมก็จะสงบสุขซึ่งสิ่งนี้จะช่วยขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งได้อย่างสันติวิธี (นภาพร แสงนิล, 2561: 141) สอดคล้องกับการวิจัยของ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560: 43 – 48) ที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาในระดับปริญญาตรีมีความรับผิดชอบต่องานและสังคมอยู่ในระดับมาก โดยได้ค้นพบว่า ในช่วงวัยนี้ถือเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทุกด้านเริ่มเข้าสู่ภาวะอย่างสมบูรณ์ สามารถทำอะไรได้ด้วยตัวเองมากขึ้น ทำให้อยากเป็นตัวของตัวเอง คิดและตัดสินใจด้วยตัวเองโดยปราศจากอิทธิพลของผู้อื่น อยากเรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตัวเองมากกว่าเรียนรู้จากการสั่งสอนของผู้ใหญ่ มักชอบแสดงความคิดเห็น มีความสนใจความเป็นอยู่ของสังคมมากขึ้น ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรมุ่งความสนใจและให้ความสำคัญต่อช่วงวัยนี้ ซึ่งกำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลังสำคัญของสังคมในอนาคต เพราะหากพวกเขาได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ได้รับการปฏิบัติด้วยความเข้าใจและตอบสนองตามความต้องการ ความสนใจอย่างเหมาะสมแล้ว พวกเขาเหล่านี้จะกลายเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี เป็นหลักสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมและครอบครัว

1.4 ด้านความเป็นพลเมืองที่มีต่อประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเคารพกฎหมาย รวมไปถึงการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการดำเนินชีวิต คุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นคุณประโยชน์ของความเป็นพลเมืองที่มีผลต่อประเทศชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรมต วรรณบวร, สุรพล สุยะพรหม และบุษกร วัฒนบุตร (2560: 94) ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสภาพสังคมที่ถือกันว่าเป็นสังคมที่ดีงาม อีกทั้งการกระทำด้วยสำนึกของความเป็นพลเมือง ที่จะสามารถใช้ความถูกต้องและความชอบธรรมเป็นหลักในการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ส่วนรวม จะทำให้ศีลธรรมกลายเป็น “บรรทัดฐานทางการเมือง” กลายเป็นวิถีชีวิตเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง

ที่คอยกำหนดมิให้มีการละเมิด “ศีลธรรมทางการเมือง” ควรเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักธรรม ถือเป็นกระบวนการทางสังคมของการบ่มเพาะคุณธรรม ความดี ของความเป็นพลเมือง ให้มีความเป็นพลเมืองของสังคมที่ดีงาม กล่าวได้ว่าสังคมใดมีคุณธรรม ความดี ของความเป็นพลเมืองปรากฏอยู่สูงก็จะเห็นได้ชัดว่าบุคคลในสังคมนั้น มีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยสูงไปด้วย คุณธรรม ความดี ของความเป็นพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นในบุคคลที่มีคุณภาพดีนั่นเอง

2. แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมือง ผลการวิจัยสรุปได้ว่างานชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการหรือแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษา โดยมีกระบวนการที่สำคัญ 5 กระบวนการ ดังนี้ 1) การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร 2) นโยบาย กฎ และระเบียบที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง 3) คณะกรรมการ หน่วยงาน หรือบุคลากรดูแลงานด้านการสร้างความเป็นพลเมือง 4) การดำเนินงานและจัดกิจกรรมสร้างความเป็นพลเมือง 5) แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักศึกษาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันทรารกร จรัสมาตุสร (2560: 42 - 46) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบและกลยุทธ์การสร้างพลเมืองต้นรู้ โดยได้กล่าวถึงกลไก และระบบการทำงานที่ประกอบไปด้วย 1) คณะทำงาน ทีมงานหรือเจ้าหน้าที่ในการดำเนินโครงการ ที่มีหน้าที่ออกแบบกระบวนการดำเนินงานและเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักของกิจกรรม 2) ทีมพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาโครงการ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถคอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำการดำเนินโครงการ มุมมองการดำเนินงาน รวมถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 3) มีการกำหนดหลักเกณฑ์ หรือระเบียบต่าง ๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรม 4) การดำเนินกิจกรรม ตลอดจน 5) การสรุปบทเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพของทีมงาน และกิจกรรม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนพูดคุยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กล้าคิดกล้าทำ และเพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใด ๆ จะบรรลุเป้าหมายได้ก็ต่อเมื่อการได้รับมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนจากผู้บริหารระดับสูง ส่งเสริมการจัดการด้วยงบประมาณ การสนับสนุนระบบสารสนเทศให้กับหน่วยงานภายในอย่างทั่วถึง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถคิดวิเคราะห์ สร้างผลงานที่มีความริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างความแตกต่าง มีความเป็นระบบ สร้างเสริมให้เกิดนวัตกรรม จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ ให้กับองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม (พรพงษ์ ปอประพันธ์, 2561: 1669) และในการดำเนินโครงการหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ควรเป็นโครงสร้างแบบยืดหยุ่นไม่เป็นแบบทางการ ซึ่งจากผลการศึกษาของ นิภาพรณ เจนสันติกุล(2556:49) ที่ศึกษา รูปแบบโครงสร้างของสภาพลเมือง พบว่า รูปแบบที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมคือรูปแบบกึ่งโครงสร้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีความยืดหยุ่นในการดำเนินกิจกรรม โดยมีการรอบหรือแนวทางในการปฏิบัติงานทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่รู้สึกละเหมือนโดนบังคับ เกิดความตระหนัก และการเสริมพลังอำนาจในการมีส่วนร่วมตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมประเมินผล ซึ่งทำให้ประชาชนกลายเป็นพลเมืองที่รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง (ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์ และ ปิยะนุช เงินคล้าย, 2562: 122)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานภาครัฐ หรือ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองแก่เยาวชน รวมทั้งการนำผลการวิจัยไปพัฒนาเพื่อสร้างให้เกิดความชัดเจน และเหมาะสมกับรูปแบบความเป็นพลเมืองที่สังคมต้องการ

2. องค์กรที่สนใจ สามารถนำแนวทางในการดำเนินงานที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปเป็นต้นแบบ หรือแนวทางในการปฏิบัติได้ โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับองค์กรของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิธีการ แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษา โดยการเพิ่มกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม ผู้ปกครอง สำหรับการประเมินและตรวจสอบถึงการสร้างความเป็นพลเมืองจากสถาบันหลักอย่างสถาบันครอบครัว เป็นต้น

2. จากข้อสรุปเชิงทฤษฎี ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ มาต่อยอดสร้างตัวแปรวิเคราะห์ปัจจัย หรือวิเคราะห์หาอิทธิพลที่ส่งผลต่อการความเป็นพลเมืองในรูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณได้

บรรณานุกรม

- กรวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ. (2557). *การสร้างความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ตามระบบประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กันทรากกร จรัสมาธูสร. (2560). *รูปแบบและกลยุทธ์การสร้างพลเมืองตื่นรู้ กรณีศึกษา โครงการพลังเด็กและเยาวชนเพื่อการเรียนรู้ภูมิสังคมภาคตะวันตก*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- คณะวิทยาการจัดการ มรภ.บ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (2563). สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2563, เว็บไซต์: https://www.facebook.com/MsBSRU/?epa=SEARCH_BOX.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร.(2558). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- นภาพร แสงนิล. (2561). *กลยุทธ์การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลโลกให้กับผู้เรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2556). *โครงสร้างทางสังคม บทบาทและนโยบายสาธารณะกับความเป็นพลเมือง*. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 5(1), 49 –62.
- ปรมต วรรณบวร สุพล สุยะพรหม ,และบุษกร วัฒนบุตร. (2560). *ความเป็นพลเมืองเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น*. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 85 – 100.
- ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์ และปิยะนุช เงินคล้าย. (2562). *กระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของสภาพลเมือง*. *วารสารชุมชนวิจัย*, 13(2), 113 – 126.

- พรพงษ์ ปอประพันธ์. (2561). การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาคุณภาพที่มีผลต่อองค์การสมรรถนะสูง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(4), 1658 – 1671.
- พินสุตา สิริธรรังศรี. (2560). การพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง. *สุทธิปริทัศน์*, 31(100), 100 – 113.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *รายงานการวิจัย : การศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2563, จาก สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
- เว็บไซต์: <http://www.bps.moe.go.th/web2018/2018/07/05/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%1%E0%B8%B2/>.
- สิริวิทย์ อิสโร. (2557). *การบริหารคุณภาพในองค์การภาครัฐของไทย : ศึกษากรณีรางวัลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุภีร์ สมอนา. (2558). *รายงานการวิจัย : ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโครงการโรงเรียนพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า*. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2563, จาก สถาบันพระปกเกล้า
- เว็บไซต์: <http://www.kpi.ac.th/public/knowledge/research/data/294>.
- เอกวิธนา ธาตรีอดิเรก. (2548). *การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (TQM) ตามความคิดเห็นของพนักงานบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ที่ปฏิบัติงานในส่วนปฏิบัติการระบบตอนนอกที่ 2.2. ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี*.
- Dahlgaard, J. J., Kristensen, K., Kanji, G. K., Juhl, H. J. & Sohal, A. S. (1998). Quality Management Practices: A Comparative Study between East and West. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 15(8-1), 812 - 826.
- Graneheim, B. L. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*. 24(2), 105–112.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of quantitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- UNICEF. (2000). *Defining quality in education*. Retrieved April 24, 2020, from GrainesdePaix website: <https://www.grainesdepaix.org/en/resources/references/quality-education/defining-quality-in-education-unicef-2000>.